

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 2(10), 2022

Мукачево

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Мукачівського державного університету
(Протокол №10 від 19.12.2022 р.)

Головний редактор:

Гоблик Володимир Васильович – доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, перший проректор, Мукачівський державний університет

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар:

Гранчак Олена Василівна, Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабачій Василь Миколайович – к. ф-м. н., доцент;

Кобаль Василь Іванович – к. пед. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., академік Української технологічної академії (м. Київ), професор кафедри інженерії, технологій та професійної освіти;

Корнієнко Інокентій Олексійович – д-р. психол. н., професор, доцент кафедри психології;

Лужанська Тетяна Юрївна – к. географічних наук, доцент;

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., доцент;

Мілашовська Ольга Іванівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної та музейної справи;

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н., доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій;

Попович Наталія Михайлівна – д-р. пед. н., доцент, завідувач кафедри музичного мистецтва;

Прокопович Лідія Сигізмундівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій;

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор;

Реслер Марина Василівна – д-р е. н., професор, академік Академії економічних наук, декан факультету економіки, управління та інженерії;

Стегней Маріанна Іванівна – д-р. е. н., професор кафедри економіки та фінансів;

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання;

Товканець Ганна Василівна – д-р пед. н., професор, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти;

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту;

Черепаня Наталія Іванівна – к. пед. н., доцент, завідувач кафедри дошкільної та спеціальної освіти;

Черничко Тетяна Вікторівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів.

УДК 37.018.4:821.161.2:741.5-049.7(045)

Трифанова Д.А.
здобувачка вищої освіти ОС Магістр,
спеціальність 013 «Початкова освіта»,
Мукачівський державний університет
Хома О.М.
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет

ВИКОРИСТАННЯ КОМІКСІВ ЯК РІЗНОВИДУ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

У статті розглядається проблема використання коміксів на уроках у початковій школі. Визначено, що новий підхід до освітнього процесу спрямований на пошук інноваційних методів навчання молодших школярів й удосконалення традиційних, з-поміж яких – візуальний. З'ясовано сутність ключового слова «комікси», проаналізовано сучасні підходи до їх застосування. Наведено приклади використання на уроках, визначено методику роботи над ними та сформульовано дидактичне значення коміксів.

Ключові слова: комікси, Нова українська школа, молодші школярі, метод навчання, медіапродукти.

The article takes a look at the problem of the usage of comics in primary school lessons. It was determined that the new approach to the educational process is aimed at finding innovative methods of teaching younger schoolchildren and improving traditional ones, among which is the visual one. The essence of the keyword "comics" is clarified, modern approaches to their use were analyzed. Examples of their usage in lessons were given, the method of working with them was determined, and the didactic value of comics was formulated.

Key words: comics, New Ukrainian School, younger schoolchildren, methods of learning, media products.

Постановка проблеми. У Законі України «Про освіту» відповідно у Концепції Нової української школи, Державному стандарті початкової освіти визначено компетентнісний підхід як пріоритетний. «Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних

особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості»[4]. Новий підхід до освітнього процесу у початковій школі спрямований на пошук інноваційних методів навчання молодших школярів й удосконалення традиційних. З-поміж інноваційних методів навчання у практиці роботи початкової школи активно використовуються інтерактивні, проєктні, кубування, асоціативний куш, Щоденні-3, Щоденні-5, інформаційно-комунікаційні технології навчання. Наше дослідження спрямоване на вивчення проблеми щодо застосування на уроках початкової школи коміксів як візуального методу навчання.

Актуальність дослідження. Актуальність статті полягає у з'ясуванні дидактичного потенціалу коміксів, методики їх створення та роботи з ними. Змістова лінія «Досліджуємо медіа» Типових освітніх програм (за ред. Р. Шияна та за ред. О. Савченко) передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіа-текстах та використовувати її, створювати прості медіапродукти; висловлювати власні думки й почуття стосовно перегляду простих медіапродуктів. Посилаючись на Типову освітню програму за ред. Р. Шияна, акцентуємо увагу на тому, що вже в 1-2 класах здобувач початкової освіти має створювати прості візуальні медіапродукти, зокрема й комікси; у 3-4 класах – створювати прості візуальні медіапродукти (фото, листівка, комікс, книжечка, стіннівка, колаж тощо) самостійно та в групі, ураховувати мету й аудиторію [8]. Сьогодні активізувалися дослідження учених, методистів, учителів з цієї проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Застосування інноваційних методів навчання у центрі дослідження низки вітчизняних науковців: Н. Бібик, О. Будник, М. Вашуленка, О. Вашуленко, О. Савченко та інших. Відтак, у Пораднику для вчителя за ред. Н. Бібик акцентується увага на підходах до навчання учнів Нової української школи (компетентнісний, тематичний, інтегрований, особистісно-орієнтований); технологіях навчання, стратегіях розвитку критичного мислення, з-поміж яких: «читання та письмо для розвитку критичного мислення», асоціативний куш, кубування та інші [9].

Значна увага у сучасному освітньому просторі надається інформаційним технологіям навчання. С. Литвинова пропонує модель використання електронних освітніх ресурсів у початковій школі. Дослідницею обґрунтовано основні форми (індивідуальну, фронтальну, групову), засоби (комп'ютерне, мультимедійне обладнання, ЕОР) для використання в освітньому процесі початкової школи, використання віртуального кабінету вчителя для моніторингу навчальних досягнень учнів; описано метод мультисенсорного навчання як складника технології Smart Kids, в основі якого лежить системна

зміна діяльності, орієнтована на різні канали сприйняття змісту, що допомагає кожному учню зафіксувати увагу на навчальному матеріалі [5].

Будник О., Фомін К., Хайнус А. обґрунтовують теоретичне значення дидактичних коміксів, подають їх видове різноманіття, розглядають комікс як соціокультурне явище та ефективний педагогічний засіб для навчання і розвитку дітей молодшого шкільного віку. Представлено методику використання коміксів у навчанні молодших школярів у контексті викладання різних навчальних предметів. Запропоновано цифрові інструменти для створення інтерактивних коміксів та приведено педагогічні прийоми роботи з ними [1, с. 37].

Метою статті є обґрунтування дидактичних особливостей застосування коміксів на уроках у початковій школі.

Результати дослідження. Професійна діяльність авторів статті дає можливість з'ясувати специфіку застосування коміксів на уроках у 1-4 класах. Дослідження проблеми проводилося на двох рівнях: теоретичному та практичному. Теоретичне вивчення питання було спрямоване на визначення поняття «комікс» та місце його у системі початкового навчання. За Великим тлумачним словником сучасної української мови, «комікси – це графічно-оповідний жанр, серія малюнків з короткими текстами, що утворює цільну розповідь» [3, с. 559]. За літературознавчою енциклопедією, «комікс – це серія чорно-білих або кольорових розважальних малюнків, що ілюструє розвиток сюжету, представлений мінімальним, здебільшого діалогічним, текстом...» [6, с. 508].

На думку Т. Чикалової, «подача інформації у коміксах покадрово сприяє розвитку причинно-наслідкових зв'язків, оскільки увага акцентується на дії, а не описі, то молодші школярі набувають умінь робити розкадрування подій. Поєднання малюнків у кадрах і коротких текстів у філактерах допомагає розібратися учням в тому, яким чином складається історія. Певною перевагою коміксів є стислість і точність мови, яка розташована у філактерах – «мільних бульбашках», «хмарках», «димку» тощо, що теж спрацьовує на користь візуального каналу сприйняття, мотивує до читання» [10, с. 53].

Практична частина дослідження була спрямована на з'ясування дидактичних особливостей використання коміксів. Нами застосовувалися комікси на уроках класного та позакласного читання, математики, «Я досліджую світ». Матеріалом для них слугували Інтернет-сайти, рекомендації журналу «Джміль». Відтак, для уроку позакласного читання у 3 класі обрали тему «Ми – справжні українці» й використали комікси, тексти, вміщені у журналі «Джміль»[2].

Текст та завдання до нього. Усі ми – сини і доньки єдиної Батьківщини. І кожен наш учинок, кожне слово впливають не лише на наше життя, а й на долю країни. Тож яким має бути справжній українець? Давайте подивимось мультфільм, що допоможе нам у пошуку відповіді на це запитання.

(Матеріал із журналу «Джміль», №1, 2015)

Означені кадри творчого спрямування дадуть можливість сформувати в учнів читацьку, громадянську та соціальну компетентності.

На уроці з предмету «Я досліджую світ» у 2 класі до теми «Якого я роду, якого народу» (за підручником Т. Гільберг) можна здійснити віртуальну подорож у часі та, дослідивши комікс, з'ясувати якою була Київська Русь, як виглядала перша бібліотека, хто і коли створив першу Конституцію. Разом із цим, в ході обговорення другокласники обирають найцікавішу подію, розставляють кадри в хронологічному порядку, фантазують та досліджують цікаві факти теми.

(Уривки з коміксу «Подорож у часі»).

Завершити бесіду можливо розповіддю про великі бібліотеки України, бесідою, як працювати з книгою.

Наведемо приклад застосування коміксів на уроці математики в початковій школі, використовуючи завдання із підручника (автор Н. Листопад) [7].

Задача. В автобусі їхало 56 пасажирів. 38 з них – вийшли на зупинці. Скільки пасажирів залишилося в автобусі?

(Комікс до задачі з підручника математики, 3 клас)

Після розв'язку задачі акцентується увага молодших школярів на правилах поведінки на зупинках, в укриттях біля зупинок під час сигналу «тривога», культурі поведінки у транспорті. Це забезпечить формування не тільки математичної, а й взаємозв'язок усіх ключових компетентностей.

Підкреслимо, що комікси можна використовувати з 1 до 4 класу на різноманітну тематику, в яку закладено повчальний та освітній сенс: «Дружбу неможливо купити, а можливо заслужити», «Мої слова та вчинки», «Як доглядати за рослинами», «Винахід», «Хто надто хвалиться, той потім кається» тощо. Для ознайомлення вчитель пропонує учням переглянути кілька журналів з коміксами (зі шкільної бібліотеки, з домашньої бібліотеки учнів, придбаних у

книгарнях) та колективно дослідити, в чому проявляється основна різниця між книжкою з ілюстраціями і коміксом. У ході дослідження молодші школярі роблять висновок, що в книжці є багато тексту і трохи малюнків, а в коміксах навпаки – багато малюнків й менше тексту.

Методика роботи над коміксами включає: формулювання завдання, розгляд кадрів (малюнків), словниково-орфоепічну роботу, складання речень, формування умінь діалогічного мовлення.

На наш погляд, важливим завданням учителя є навчити учнів складати комікси. Онлайн-ресурси стануть дидактичним інструментарієм для їх розробки, що передбачають: робоче місце, шаблони фону, сцен, бібліотеку, персонажі, предмети та інші атрибути, які необхідні у їх створенні. Це, як правило, відбувається у кілька етапів: створення за зразком, закінчення малюнків, добірка фраз. Наводимо конкретний приклад завдання до уроку розвитку зв'язного мовлення у 2 класі. Тема: «Малюю Різдвяну ялинку». Вчитель пропонує учням об'єднатися в групи. Молодші школярі отримують роздрукований варіант коміксу з пустими «хмаринками». Учні складають за малюнками історію, додають в «словесних бульбашках» відповідні репліки, вигуки. Створені історії кожна група може презентувати однокласникам. Після презентації своїх історій варто зробити висновок та зафіксувати його в робочих зошитах.

Практичне застосування коміксів у професійній діяльності дає можливість стверджувати, що вони допомагають:

- урізноманітнити та осучаснити освітній процес;
- формувати читацьку компетентність;
- сприяти розвитку мовлення, формувати культуру спілкування з дотриманням норм українського мовленнєвого етикету.

Проте наше дослідження показує, що ця робота має бути поєднана із застосуванням інших методів навчання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У статті нами розглянуто дидактичні особливості застосування методу коміксів як інноваційного у системі початкової освіти. Сформульовано ключові слова, наведено приклади застосування сюжетних малюнків (кадрів) у практиці роботи початкової школи. Перспективу подальших досліджень убачаємо у формулюванні для молодших школярів етапів складання коміксів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Будник О. Дидактичні комікси в початковій школі: методика їх створення та використання / О. Будник, К. Фомін, А. Хайнус // Освітні обрії. – 2022. – № 1(54). – С. 37–48.

2. Бути справжнім українцем [Електронний ресурс] // Джміль. – 2015. – № 1. – Режим доступу: <http://jmil.com.ua/etc/movie-2015-1>.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: Перун, 2005. – 1728 с.
4. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>.
5. Литвинова С. Модель використання електронних освітніх ресурсів у початковій школі / С. Литвинова // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2020. – Т. 6, № 27. – С. 101–105.
6. Літературознавча енциклопедія: у двох томах. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – К: ВЦ «Академія», 2007. – Т. 2. – 624 с.
7. Листопад Н. П. Математика: підруч. для 3 кл. закладів загальної середньої освіти у 2-х частинах / Н. П. Листопад. – К.: УОВЦ «Оріон», 2020. – Частина 1. – 128 с.
8. Навчальні програми для 1-4 класів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>.
9. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / під заг. ред. Н. М. Бібік – К.: ТОВ ВД «Плеяди», 2017. – 206 с.
10. Чикалова Т. Г. Дидактичні можливості використання коміксів на уроках у початковій школі / Т. Г. Чикалова // Інноваційна педагогіка. – 2020. – Вип. 20, Т. 3. – С. 52–55.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>